

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ
ТА БЕЗПЕКИ
Кафедра менеджменту та економічної безпеки**

УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
4 курсу заочної форми навчання
Єгора СИДОРЕНКА

Науковий керівник:
доцент, кандидат економічних наук
Наталія ШЕВЧЕНКО

Рецензент:
кандидат економічних наук
Галина ПУШАК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«___»_____2025 р., протокол №___
Завідувач кафедри менеджменту та економічної безпеки
_____ Марта КОПИТКО

Львів

2025

АНОТАЦІЯ

СИДОРЕНКО Є. Управління власним капіталом підприємства. Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент», Львів, 2025.

У першому розділі досліджено сутність, структуру та теоретичні аспекти управління власним капіталом підприємства. У другому розділі здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності страхової компанії «Гардіан», фінансового стану та ефективності управління власним капіталом підприємства, визначено напрями покращення ефективності управління власним капіталом підприємства.

На основі опрацювання теоретичних і практичних матеріалів розроблені відповідні висновки та обґрунтовано конкретні пропозиції.

Ключові слова: підприємство, власний капітал, статутний капітал, емісійна політика, дивідендна політика, прибуток.

ABSTRACT

Sidorenko E. Management of equity capital of the enterprise. Manuscript.

Research for the bachelor's degree in specialty 073 'Management', Lviv, 2025.

The first chapter examines the essence, structure and theoretical aspects of enterprise equity management. The second section analyses the financial and economic activities of the insurance company 'Guardian', the financial condition and efficiency of enterprise equity management, and identifies ways to improve the efficiency of enterprise equity management.

On the basis of theoretical and practical materials, the relevant conclusions have been developed and specific proposals have been substantiated.

Keywords: enterprise, equity, authorized capital, issue policy, dividend policy, profit.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність власного капіталу підприємства.....	7
1.2. Склад та структура власного капіталу підприємства.....	12
1.3. Емісійна та дивідендна політика, як складові управління власним капіталом.....	17
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «ГАРДІАН».....	23
2.1. Характеристика господарської діяльності страхової компанії «Гардіан».....	23
2.2. Аналіз фінансового стану страхової компанії «Гардіан».....	26
2.3. Оцінка ефективності управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан».....	32
2.4. Визначення напрямів покращення управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан».....	36
Висновки до другого розділу.....	40
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища та зростаючої конкуренції управління власним капіталом підприємства набуває особливої актуальності. Власний капітал є основою фінансової самостійності підприємства, що дозволяє ефективно реагувати на зовнішні виклики, приймати стратегічні рішення без залучення зовнішніх джерел фінансування та забезпечувати стабільний розвиток. Його достатній рівень є запорукою платоспроможності, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

Рациональне управління власним капіталом передбачає не лише контроль за його формуванням, а й оптимізацію його структури та ефективне використання. Це включає забезпечення балансу між власним і позиковим капіталом, зростання частки нерозподіленого прибутку та підвищення ефективності використання вкладених коштів. Таким чином, грамотне управління власним капіталом є важливою складовою фінансової стратегії підприємства та ключовим фактором забезпечення його конкурентоспроможності та стійкого розвитку. У зв'язку з цим особливої уваги потребують інструменти та методи управління власним капіталом, які дозволяють підвищити фінансову ефективність підприємства та забезпечити його довгострокову стабільність, що визначає **актуальність дослідження**.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «власний капітал підприємства» розглядалося у працях багатьох вітчизняних науковців, серед яких варто відзначити Ф. Бутинця, О. Вівчара, А. Горбатенка, Я. Іщенка, Л. Катана, Т. Корольок, О. Нужну, В. Сопка, А. Хмелевську, Г. Незборецьку, О. Ареф'єву, І. Мягих та Т. Росумаку. У своїх дослідженнях вони запропонували різні підходи до трактування сутності власного капіталу, проаналізували його роль у системі фінансових ресурсів підприємства та окреслили низку пов'язаних проблем. Попри наявність значної наукової бази, у зв'язку з

трансформаціями економічного середовища, актуальність подальшого теоретичного осмислення цього поняття не втрачає своєї значущості.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан».

У кваліфікаційній роботі визначено наступні **завдання**:

- розглянути сутність власного капіталу підприємства;
- дослідити склад та структуру власного капіталу підприємства;
- визначити особливості емісійної та дивідендної політики, як складових управління власним капіталом;
- дослідити характеристику господарської діяльності страхової компанії «Гардіан»;
- проаналізувати фінансового стану страхової компанії «Гардіан»;
- здійснити оцінку ефективності управління залученими ресурсами страхової компанії «Гардіан»;
- визначити напрями покращення управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан».

Об’єктом дослідження є діяльність страхової компанії «Гардіан» на ринку страхових послуг.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних основ управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан».

Методи дослідження. У ході дослідження управління власним капіталом підприємства були застосовані загальнонаукові методи, що дозволили здійснити комплексну оцінку цього процесу. Метод порівняння дав змогу виявити динаміку змін структури власного капіталу, проаналізувати ефективність його використання в різні періоди та визначити сильні й слабкі сторони управлінських рішень. Прийом групування був корисним для систематизації елементів власного капіталу за джерелами формування, що сприяло кращому розумінню фінансової стратегії підприємства. Узагальнення

дозволило на основі аналізу фінансової звітності сформулювати ключові висновки щодо поточного стану та тенденцій в управлінні капіталом. Завдяки поєднанню цих методів дослідження стало логічно побудованим, цілісним і спрямованим на практичну реалізацію висновків.

Інформація про практичне значення роботи, апробацію результатів дослідження. Основні положення та практичні результати дослідження були підтверджені на IX Міжнародній науково-практичній конференцію «Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики» науково-педагогічних працівників, молодих учених, здобувачів вищої освіти (травень, 2025 року).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи становить 41 сторінку та містить 9 рисунків, 6 таблиць. Список використаних джерел містить 34 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність власного капіталу підприємства

Власний капітал відображає ту частину майна підприємства, яка формується за рахунок внесків власників та внутрішніх фінансових ресурсів. Протягом тривалого періоду у вітчизняній економічній науці та практиці питання фінансування підприємств за рахунок власного капіталу залишалося недостатньо розробленим. Це було пов'язано з тим, що за умов адміністративно-командної системи державні підприємства централізовано отримували статутний капітал, обсяг якого не змінювався через випуск чи скасування корпоративних прав. У той час перевага надавалася бюджетним формам фінансування, таким як дотації, субсидії та субвенції, що суперечило ринковим підходам. Така ситуація стримувала розвиток ефективного управління власним капіталом у суб'єктів господарювання [24].

В умовах економічної нестабільності, що супроводжується кризою розрахунків, високою вартістю кредитних ресурсів та зниженням інвестиційної довіри, власний капітал виступає ключовим джерелом фінансування фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Саме тому ефективне управління власними ресурсами підприємства стає критично важливим чинником стабільного функціонування за умов обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування. Грамотний фінансовий менеджмент у цій сфері є гарантією стійкості та розвитку підприємств. Такий підхід дозволяє не лише зберегти фінансову стабільність підприємства, а й забезпечити основу для його довгострокового зростання та інвестиційної привабливості [2; 18].

У таблиці 1.1 наведено різні підходи до визначення поняття «власний капітал підприємства».

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «власний капітал»

Ф. Бутинць [1]	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів
О. Вівчарок, В. Саварин [4]	Фінансові ресурси, які вкладає підприємство для організації та фінансування господарської діяльності.
Я. Іщенко, Л. Галайда [12]	Власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, неопрацьований прибуток, дивіденди і звичайні акції.
С. Онисько, П. Марич [17]	Власний капітал – це джерело формування фінансових видатків, що виникають між акціонерами і товариством (корпорацією), він відіграє важливу роль у процесі здійснення господарювання та отримання прибутку.
Н. Трусова, М. Терещенко [24]	Власний капітал – це сукупність економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без знижувальних зобов'язань перед їх власниками і здатні генерувати дохід.
Л. Шваб [28]	Власний капітал – це загальна вартість вкладень власників підприємства, яка використовується для покриття його зобов'язань і формування частини активів.
І. Яремко [34]	Власний капітал – це сума коштів, які були інвестовані у підприємство його власниками для здійснення господарської діяльності, яка в процесі діяльності може збільшуватись або зменшуватись залежно від отриманого прибутку або залишена на підприємстві без виплат.

Власний капітал – це загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування

його активів. Розраховується сума власного капіталу як частина в активах, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Дослідження власного капіталу потребує з'ясування сутності капіталу. Найважливішими аспектами розкриття сутності капіталу є економічний, юридичний, обліковий (рисунок 1.1).

Рис. 1.1. Трактатування капіталу в трьох аспектах [24]

Капітал можна розглядати як з правової, так і з економічної точки зору. У юридичному контексті він визначає мінімальний рівень відповідальності підприємства перед кредиторами. З економічної позиції власний капітал виступає джерелом фінансування, що забезпечує стабільність функціонування підприємства як на початковому етапі, так і в процесі його подальшого розвитку. У період командно-адміністративної економіки таке розуміння сутності статутного капіталу було відсутнє. З економічної точки зору капітал виконує важливі функції: є рушійною силою виробничих процесів, представляє фінансові ресурси, які приносять прибуток, забезпечує добробут власників, виступає індикатором ринкової цінності компанії, а його зміни свідчать про ефективність діяльності підприємства [3; 11].

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний (номінальний) капітал — сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами. Власний капітал підприємства включає в себе декілька ключових елементів, серед яких важливе місце займають резерви. Вони формуються як у вигляді

додаткового капіталу (капітальні резерви), так і резервного капіталу, що створюється за рахунок прибутку, який залишився після оподаткування.

Ще одним компонентом власного капіталу є нерозподілений прибуток або непокритий збиток. У цій статті балансу показується прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків, нарахування дивідендів та формування резервів, або ж збиток, що не був компенсований. Якщо підприємство має непокриті збитки, вони зазначаються в дужках та зменшують загальну суму власного капіталу. У цю статтю можуть входити залишки прибутку, накопичені в попередні роки, які не були розподілені серед учасників [4; 25].

Окремо відображається вилучений капітал — він формується у випадках, коли підприємство викуповує власні акції (частки) з метою їх анулювання чи перепродажу. У цьому випадку в балансі зазначається фактична вартість викуплених корпоративних прав. Пайовий капітал — це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві відповідно до установчих документів для здійснення його господарсько-фінансової діяльності.

Функціональна роль власного капіталу розкривається через виконуваним функції, серед яких можна виділити найважливіші для забезпечення стійкої фінансової діяльності підприємства:

1. Формування ресурсної бази — власний капітал виступає основою для забезпечення підприємства коштами, необхідними для його створення, розвитку та здійснення господарської діяльності.
2. Захисна функція — забезпечує гарантію покриття зобов'язань перед кредиторами в разі ліквідації підприємства, виступаючи фінансовою подушкою безпеки.
3. Регулятивна роль — визначає обсяг і структуру активів, впливаючи на рівень фінансової стійкості та незалежності підприємства.

4. Оціночна функція – відображає ринкову вартість бізнесу та рівень добробуту власників, адже власний капітал зростає в разі успішної діяльності.
5. Стратегічна – слугує основою для прийняття управлінських рішень, пов'язаних з інвестуванням, розширенням або реорганізацією діяльності підприємства.
6. Інвестиційна функція – забезпечує фінансування довгострокових вкладень у розвиток підприємства без залучення зовнішніх джерел фінансування, що знижує фінансові ризики.
7. Мотиваційна функція – зростання власного капіталу може бути стимулом для акціонерів, інвесторів та керівництва до ефективного управління підприємством і підвищення його прибутковості [7; 34].

Власний капітал відіграє ключову роль у структурі капіталу підприємства, адже саме він формує фінансову незалежність і стійкість суб'єкта господарювання. Це джерело фінансування, яке не потребує обов'язкового повернення, тому дозволяє підприємству вільно розпоряджатися отриманими коштами. Його наявність забезпечує базу для старту діяльності, інвестування у розвиток, придбання активів та покриття поточних витрат. Власний капітал служить гарантією для кредиторів, зменшуючи ризик неповернення боргів, що, своєю чергою, покращує кредитоспроможність підприємства. У кризових ситуаціях саме власний капітал часто виступає основою для подолання фінансових труднощів [7].

З іншого боку, співвідношення власного і залученого капіталу визначає рівень фінансового ризику та ефективність управління ресурсами. Перевагою власного капіталу є відсутність необхідності виплати відсотків і гнучкість у використанні, однак надмірна його частка в структурі може свідчити про нерациональне використання фінансового важеля. У структурі капіталу оптимальне поєднання власного та залученого фінансування дозволяє досягти найкращих результатів із точки зору прибутковості та стабільності. Власний капітал також є основою для формування резервів, покриття збитків та виплати

дивідендів, що відображає загальний фінансовий стан підприємства. Таким чином, він виконує не лише ресурсну, а й стратегічну роль у забезпеченні стійкого функціонування бізнесу.

1.2. Склад та структура власного капіталу підприємства

Структура власного капіталу підприємства включає такі складові, як статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток та вилучений капітал. Кожен елемент має своє функціональне призначення: одні формуються на етапі заснування підприємства, інші — у процесі його діяльності за рахунок прибутку. Особливістю структури є її здатність відображати фінансову стабільність підприємства та рівень накопичених внутрішніх ресурсів.

Структура власного капіталу підприємства подана на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Структура власного капіталу підприємства [4; 7; 18]

Фінансову основу підприємства становить його власний капітал. Суму власного капіталу визначають за формулою:

$$\text{Власний капітал} = \text{Пасиви} - \text{Зобов'язання} \quad (1.1)$$

До складу власного капіталу входять наступні елементи:

Статутний капітал (статутний фонд, номінальний капітал) — формується за рахунок внесків учасників (засновників) підприємства. Його розмір встановлюється за згодою засновників, відображається в установчих документах і підлягає обов'язковій реєстрації у відповідному державному органі.

У ході функціонування підприємства обсяг статутного капіталу може бути змінений — як у бік збільшення, так і зменшення. Про такі зміни необхідно повідомляти органи державної реєстрації в установленому порядку. У акціонерних товариств статутний капітал представлений у вигляді сукупності акцій однакової номінальної вартості. Акція є цінним папером без обмеження строку дії, який підтверджує право власника на частку у статутному капіталі акціонерного товариства, участь в управлінні компанією, одержання доходу у вигляді дивідендів, а також на частину майна при ліквідації товариства [14; 32].

Акції можуть бути класифіковані за різними ознаками — зокрема, на іменні або ті, що випускаються на пред'явника, а також на привілейовані та звичайні. Звичайна (проста) акція акціонерного товариства забезпечує її власнику стандартний перелік прав, серед яких:

- отримання частини прибутку товариства у вигляді дивідендів;
- участь у загальних зборах акціонерів із правом голосу;
- доступ до інформації про діяльність підприємства;
- пріоритетне право придбання нових акцій у разі їх додаткового випуску;
- участь у розподілі активів у разі ліквідації компанії;
- інші права, визначені чинним законодавством та установчими документами товариства [4; 22].

Пайовий капітал — це кошти, які вносяться до підприємства фізичними та юридичними особами на добровільних засадах з метою участі у фінансово-господарській діяльності. Його формування характерне для таких організацій, як кредитні спілки, житлово-будівельні кооперативи, споживчі товариства та аграрні колективні підприємства.

Джерелом пайового капіталу виступають як обов'язкові, так і додаткові внески членів організації. Такі внески здійснюються згідно з установчими документами, і в разі щорічного розподілу прибутку пайовики можуть отримувати дивіденди. Останні можуть бути спрямовані на збільшення їхнього пайового внеску для подальшого розвитку підприємства. Під час визначення розміру індивідуального майнового паю для кожного учасника колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) необхідно враховувати рівень його особистого трудового внеску.

Формування пайового капіталу здійснюється юридичними особами, статутами яких передбачено наявність пайових внесків, а також реєстрацію установчих документів відповідно до типу організації. Це стосується таких форм господарювання, як кредитні спілки, споживчі товариства, колективні аграрні підприємства тощо. За рішенням загальних зборів учасників, на додаткові пайові внески можуть нараховуватись дивіденди [7; 22].

Додатковий капітал підприємства формується з кількох основних джерел:

- емісійного доходу, який утворюється як різниця між фактичною ціною реалізації акцій і їх номінальною вартістю;
- іншого вкладеного капіталу, що вноситься засновниками (окрім акціонерів) понад розмір статутного капіталу без його офіційного збільшення;
- сум дооцінки активів, які проводяться відповідно до чинного законодавства;
- безоплатно отриманих необоротних активів;
- інших надходжень, що визнаються додатковим капіталом [4; 18; 32].

Додатково вкладений капітал є відображенням суми, яку підприємство отримує понад номінальну вартість при реалізації своїх акцій. До іншого додаткового капіталу належать різні джерела, зокрема переоцінка (або уцінка) основних засобів та вартість майна, отриманого безоплатно.

Також до цього виду капіталу може бути віднесено дохід, що виникає у випадку, коли номінальна вартість викуплених і анульованих акцій є меншою за їх фактичну ціну викупу — аналогічно за змістом до емісійного доходу. Крім того, до додаткового капіталу можливо зараховувати суму перевищення курсової вартості емітованих конвертованих облігацій над їх номіналом.

Резервний капітал (фонд) — це сукупність коштів, сформованих із чистого прибутку підприємства відповідно до вимог чинного законодавства. Його основне призначення — забезпечити фінансову підтримку у випадках виникнення непередбачених витрат, покриття можливих збитків, виконання боргових зобов'язань у разі ліквідації суб'єкта господарювання, а також для виплати дивідендів власникам привілейованих акцій [7; 12; 28].

У широкому значенні резервний капітал включає всі елементи власного капіталу, що мають бути використані для компенсації майбутніх потенційних втрат чи збитків. У вузькому трактуванні під резервним капіталом мається на увазі частина власного капіталу, сформована шляхом відрахувань з прибутку підприємства після оподаткування, яка відображається окремою статтею в бухгалтерському балансі. У наукових джерелах резерви підприємств поділяють за такими критеріями:

- за джерелами походження;
- за формою відображення в обліку та фінансовій звітності;
- за характером (обов'язкові або добровільні) їх створення [4].

Нерозподілений прибуток (або непокритий збиток) — це частина фінансового результату, отриманого підприємством у попередніх звітних періодах, яка не була витрачена на потреби власників або працівників, а залишена для подальшого інвестування у розвиток підприємства або додана до власного капіталу.

Цей компонент власного капіталу відображається у балансі як чистий прибуток, що залишився у розпорядженні підприємства після виконання усіх податкових зобов'язань, виплати дивідендів і відрахувань до резервів. У разі наявності збитку — його сума зазначається у дужках і зменшує загальний обсяг власного капіталу. До цієї статті включають також прибуток, що був залишений у розпорядженні підприємства в минулі роки і не був розподілений. Аналогічно до вилученого капіталу, непокритий збиток враховується при визначенні чистої вартості власного капіталу. Варто зазначити, що вилучений капітал виникає тоді, коли компанія викупує у власників свої акції (або частки) з наміром їх подальшого анулювання або перепродажу [4; 18; 32].

Вилучений капітал — це вартість у бухгалтерському обліку акцій або часток, які були викуплені підприємством у його власників. При розрахунку загальної величини власного капіталу ця сума підлягає відніманню. Процес управління власним капіталом включає в себе два ключові напрями:

1. раціональне та результативне використання вже накопичених фінансових ресурсів;
2. активне формування нових джерел власного капіталу з метою забезпечення стійкого розвитку підприємства в майбутньому [7; 22].

Політика у сфері формування власних фінансових ресурсів підприємства включає вирішення ряду ключових питань, серед яких:

- визначення оптимальних джерел надходження власного капіталу;
- розробка доцільної стратегії використання амортизаційних відрахувань;
- створення умов для максимального прибутку з урахуванням припустимого рівня фінансових ризиків;
- обрання механізму мінімізації податкового навантаження;
- визначення способів залучення внутрішніх та зовнішніх власних ресурсів;

- формування ефективного підходу до розподілу прибутку, зокрема щодо виплати дивідендів.

1.3. Емісійна та дивідендна політика, як складові управління власним капіталом

Управління власним капіталом підприємства — це процес стратегічного планування, організації, контролю та аналізу всіх аспектів, пов'язаних з формуванням, використанням і збереженням власних фінансових ресурсів. Його метою є забезпечення фінансової стійкості підприємства, підвищення ефективності використання капіталу та створення умов для сталого розвитку.

Цей процес охоплює визначення оптимального обсягу та структури власного капіталу, оцінку джерел його формування, вибір напрямів реінвестування прибутку, формування дивідендної політики, а також мінімізацію ризиків, пов'язаних із фінансовою діяльністю. Ефективне управління власним капіталом сприяє зростанню вартості підприємства, підвищенню його інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на ринку.

Ефективне управління власним капіталом може забезпечуватися через розробку емісійної та дивідендної політики та визначення стратегії управління доходами. Основною метою емісійної політики є залучення необхідних фінансових ресурсів на фондовому ринку в найкоротші терміни. Вона є складовою частиною загальної стратегії формування власних фінансових засобів підприємства і передбачає залучення цих засобів через випуск та продаж акцій на фондовому ринку.

Емісія цінних паперів — це процедура, що визначена законодавством, яка включає випуск і розміщення цінних паперів емітентом.

Емітент і відповідальні особи, яких обов'язками є забезпечення точності та повноти інформації, що міститься в офіційних документах, несуть

юридичну відповідальність за виконання цих вимог згідно з чинним законодавством [2; 12].

Розміщення цінних паперів — це процес передачі цінних паперів емітентом первинним власникам через укладання угод у сфері цивільного права. Це розміщення може здійснюватися у формі передплати, яка буває закритою або відкритою. Закрита передплата передбачає розподіл цінних паперів серед обраних інвесторів без публічного оголошення пропозиції, тобто без використання засобів масової інформації. Відкрита передплата, навпаки, включає пропозицію цінних паперів широкому колу інвесторів через публічне оголошення та укладання відповідних цивільно-правових угод [9].

Емісійна діяльність підприємства охоплює широкий набір питань, що виходять за межі фінансового менеджменту. Тому, розглядаючи емісійне управління як одну з форм залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел, важливо визначити обмеження, які стосуються реалізації емісійної стратегії.

По-перше, обмеження буде стосуватися лише емісії акцій — основного інструменту формування власного капіталу через фондовий ринок. Питання емісії облігацій та інших боргових цінних паперів у цьому контексті не розглядатимуться.

По-друге, з обговорення буде виключено питання акціонування приватизованих державних підприємств, оскільки їх корпоратизація означає лише зміну форми власності, без залучення додаткового капіталу.

По-третє, у даному випадку буде зосереджено увагу лише на фінансових аспектах емісійної політики, залишаючи поза увагою організаційні та інші питання, такі як друк акцій, реєстрація випуску та публікація проспекту емісії.

Залучення власного капіталу через додаткову емісію акцій є складним і витратним процесом. Тому цей інструмент слід використовувати лише у виняткових випадках [4; 18; 32].

Формування дієвої емісійної політики підприємства включає кілька ключових етапів (рис. 1.4).

1. Вивчення передумов успішного розміщення запланованої емісії акцій. Прийняття рішення щодо первинного чи додаткового випуску акцій можливе лише після детального аналізу ситуації на фондовому ринку та визначення інвестиційної привабливості акцій підприємства.

Рис. 1.3. Етапи формування емісійної політики підприємства [8; 19]

Дослідження ринкової кон'юнктури передбачає аналіз таких аспектів:

- поточного стану попиту та пропозиції на ринку акцій;
- змін у динаміці котирувань акцій;
- обсягів реалізації акцій нових випусків, а також інших релевантних показників.

На підставі такого дослідження оцінюється, наскільки чутливо фондовий ринок реагує на нові випуски цінних паперів, а також визначається його здатність поглинути певний обсяг акцій, що плануються до розміщення.

2. Формулювання цілей емісії. Через високу вартість залучення власного капіталу з зовнішніх джерел, цілі випуску акцій мають бути стратегічно

важливими, обґрунтованими з погляду довгострокового розвитку компанії, а також сприяти зростанню її ринкової вартості в майбутньому.

3. Визначення обсягу запланованої емісії. Для цього слід орієнтуватися на попередньо розраховану потребу підприємства у власних фінансових ресурсах, які планується залучити із зовнішнього середовища [11; 18].

4. Встановлення номінальної вартості, типів і кількості акцій, що випускатимуться. Номінал акцій визначається з урахуванням цільової аудиторії інвесторів: акції з вищим номіналом зазвичай призначені для інституційних інвесторів, тоді як менші номінали — для фізичних осіб. Під час вибору типів акцій (звичайних або привілейованих) оцінюється доцільність включення до емісії привілейованих акцій.

5. Аналіз вартості залученого акціонерного капіталу. Оцінка проводиться за такими показниками: а) допустимий рівень дивідендних виплат, сформований відповідно до обраної політики дивідендів; б) витрати, пов'язані з організацією випуску та розміщенням акцій, з урахуванням їх приведення до середньорічного рівня.

6. Вибір оптимальної форми андерайтингу. Для ефективного відкритого розміщення акцій необхідно сформувати команду андерайтерів, визначити з ними стартову ціну котирування та погодити розмір комісійної винагороди. Важливо також організувати контроль за обсягами реалізації акцій, забезпечивши рівномірне надходження фінансових ресурсів і підтримку належної ліквідності акцій на ранніх етапах їх обігу [3; 15].

Дивідендна політика полягає у прийнятті управлінських рішень щодо того, чи слід розподіляти прибуток серед акціонерів у вигляді дивідендів, чи залишити його на підприємстві для подальшого інвестування.

Ця політика формується відповідно до положень статуту підприємства, а також з урахуванням його економічних цілей на конкретний період.

У межах дивідендної політики ухвалюється рішення: чи буде прибуток спрямовано на виплату дивідендів акціонерам, чи залишено для реінвестування у розвиток компанії. Таке рішення має фінансовий характер,

оскільки зі зростанням частки прибутку, що спрямовується на дивіденди (коефіцієнта дивідендних виплат), зменшується обсяг прибутку, який може бути використаний для внутрішніх інвестицій.

Якщо розглядати дивідендну політику виключно в контексті фінансування, то виплата дивідендів виступає як пасивна дія. У разі, коли дивіденди розглядаються як залишковий елемент після фінансування всіх вигідних інвестицій, вважається, що для інвесторів немає принципової різниці між отриманням дивідендів і збільшенням вартості компанії через нерозподілений прибуток.

Якщо інвестиційні проєкти обіцяють прибутковість, що перевищує очікувану норму доходності, інвестори можуть віддати перевагу реінвестуванню прибутку. У випадку, коли рівень очікуваного прибутку дорівнює необхідному, обидва варіанти — і виплата дивідендів, і утримання прибутку — розглядаються як рівнозначні. Якщо ж інвестиційні можливості не забезпечують бажаної рентабельності, акціонери зазвичай надають перевагу отриманню дивідендів [11; 24].

Висновки до першого розділу

Досліджено, що власний капітал підприємства являє собою сукупність його власних ресурсів, що належать йому на правах власності та використовуються для формування активів. Його величина визначається як залишок після вирахування зобов'язань із загальної суми активів. За економічною сутністю власний капітал демонструє, як підприємство формує, розподіляє та використовує внутрішні ресурси в межах своєї господарської діяльності. Структура капіталу формується залежно від джерел його виникнення та специфіки функціонування підприємства.

Визначено, що до основних елементів власного капіталу належать: статутний капітал, який формується із внесків засновників; пайовий капітал —

добровільні внески фізичних та юридичних осіб для підтримки діяльності підприємства; додатковий капітал, що може виникати, наприклад, при емісії акцій за ціною, вищою за номінальну; резервний фонд, утворений за рахунок прибутку; нерозподілений прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства для подальших інвестицій або накопичення; а також вилучений капітал, який тимчасово не бере участі в обороті.

Ефективне управління власним капіталом передбачає розробку таких складових фінансової стратегії, як емісійна та дивідендна політика. Емісійна політика спрямована на залучення фінансових ресурсів шляхом розміщення акцій на фондовому ринку у максимально стислі терміни. Натомість дивідендна політика визначає, як розподіляти прибуток: чи спрямовувати його на виплату дивідендів акціонерам, чи використовувати для подальшого інвестування. Обидві політики мають важливе значення для підтримання фінансової стабільності підприємства, підвищення його ринкової вартості та забезпечення інтересів власників.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «ГАРДІАН»

2.1. Характеристика господарської діяльності страхової компанії «Гардіан»

Страхова компанія «Гардіан» належить до числа провідних учасників страхового ринку, пропонуючи широкий спектр послуг як для фізичних осіб, так і для бізнесу. Основні напрямки її діяльності охоплюють автострахування, медичне страхування, страхування майна, життя та відповідальності. Завдяки грамотній фінансовій політиці компанія забезпечує своїм клієнтам надійний захист від різноманітних ризиків.

У своїй роботі «Гардіан» активно використовує цифрові рішення, що дає змогу суттєво спростити процедури оформлення договорів страхування та врегулювання страхових випадків. Компанія працює згідно з міжнародними нормами управління ризиками та фінансової стабільності. Незважаючи на економічні труднощі в країні, протягом 2022–2023 років компанія зберігала стабільне зростання фінансових показників.

Пріоритетом у діяльності «Гардіану» є створення міцних і довготривалих стосунків із клієнтами, заснованих на взаємній довірі та високому професіоналізмі. Компанія активно співпрацює з державними та комерційними структурами, формуючи комплексні страхові програми для різних галузей економіки. Для вдосконалення підходів до управління фінансами проводиться глибокий аналіз ринку та оцінка ризиків.

Продуктова лінійка компанії постійно оновлюється відповідно до сучасних викликів і змін у законодавстві. Гнучкість, інноваційність і клієнт орієнтованість залишаються базовими принципами її діяльності. Завдяки впевненій динаміці розвитку «Гардіан» утримує позиції одного з лідерів

національного страхового ринку, надаючи клієнтам фінансову впевненість і захист.

Компанія «Гардіан» функціонує відповідно до європейських стандартів якості. Вже понад 15 років вона забезпечує своїм клієнтам турботу, безпеку та комфорт, підтримуючи їх у складних життєвих ситуаціях. Місія компанії полягає в тому, щоб якомога точніше відповідати очікуванням клієнтів, забезпечуючи їм високий рівень обслуговування та оперативне вирішення страхових випадків.

Основні дані про діяльність та організаційну структуру страхової компанії «Гардіан» представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Організаційна структура страхової компанії «Гардіан»

1.Ідентифікаційний код (ЄДРПОУ)	35417298
2.Повне найменування українською мовою	ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ГАРДІАН»
3.Місцезнаходження	01032, м. Київ, вул. Саксаганського, буд. 96
поштовий індекс	01032
телефон	(044)333-37-10
факс	(044)333-37-10
E-mail	office@grdn.com.ua
4.Організаційно-правова форма	Товариство з додатковою відповідальністю
5.Банківські реквізити	АБ «Укргазбанк» р/р UA943204780000026500743584750, МФО 320478
6.Участь в об'єднанні фінансових установ	-
7.Назва посади, прізвище та ініціали керівника	Генеральний директор – Берлін Віктор Михайлович
8.Прізвище та ініціали головного бухгалтера	Храпська Надія Миколаївна
9.Кількість штатних працівників	267
10.Кількість агентів-юридичних осіб	47
11.Кількість агентів-фізичних осіб	223
12.Кількість працівників	276

ТДВ «СК «Гардіан» має 31 зареєстрованих філій, проте через повномасштабне вторгнення не всі вони зараз працюють. Головний офіс

компанії розташований у місті Київ за адресою: вулиця Саксаганського, 96. Станом на 1 січня 2024 року в компанії працювали 267 штатних працівників. Керівництво здійснює Генеральний директор. Всі управлінці та ключові спеціалісти мають вищу освіту.

Компанія була створена у 2007 році під назвою "Страхова компанія УКРФІНПОЛІС". У 2017 році вона зазнала значних трансформацій: була оновлена стратегія розвитку, сформовано нову управлінську команду та залучено фахівців у галузі страхування, розвитку регіональної мережі та клієнтського сервісу. З цього моменту компанія розпочала роботу на ринку під новим брендом – "Страхова компанія ГАРДІАН", активізуючи діяльність у роздрібному та корпоративному сегментах.

Місія компанії полягає у тому, щоб передбачити потреби своїх клієнтів і забезпечити їх якісними страховими послугами, гарантуючи при цьому швидке й ефективне врегулювання страхових випадків. Починаючи з лютого 2022 року, компанія започаткувала власну благодійну ініціативу — GUARDIAN.HELPLINE, яка вже надала допомогу тисячам постраждалих від війни та продовжує активно діяти й надалі.

Протягом останніх 18 років компанія стабільно утримує високий рівень ліквідності та демонструє позитивні фінансові результати. Завдяки надійності та конкурентоспроможності вона впевнено закріпила свої позиції на страховому ринку. Компанія «ІНГО» пропонує клієнтам широкий асортимент страхових послуг, що охоплюють різні сфери життя та діяльності.

Серед ключових напрямів діяльності компанії виділяють:

1. Страхування транспортних засобів:
 - КАСКО;
 - обов'язкове страхування цивільної відповідальності (ОСЦПВ);
 - міжнародна система страхування "Зелена карта";
 - добровільне страхування відповідальності (ОСЦПВ+).
2. Медичне страхування:
 - програми добровільного медичного страхування;

- спеціальна програма громадян.

3. Страхування для туристів:

- захист під час подорожей;
- покриття витрат у разі скасування поїздки;
- страхування у разі втрати багажу;
- цивільна відповідальність під час подорожей.

4. Захист у разі нещасного випадку:

- програми страхування від нещасних випадків;
- страхування життя для позичальників;
- захист водія та пасажирів при ДТП.

5. Майнове страхування та іпотека:

- програми страхування іпотечного житла;
- загальне страхування нерухомого майна.

6. Інші напрями.

Компанія «Гардіан» пропонує страхові послуги як фізичним особам, так і корпоративним клієнтам. Оформлення договорів можливе для осіб, які досягли 18-річного віку. Також іноземні громадяни мають право скористатися страховими продуктами компанії за наявності дозволу на постійне проживання в Україні. Страхівка на автомобіль може бути оформлена незалежно від його року випуску. Діти віком від 1 до 18 років можуть бути включені до страхового захисту за ініціативою їхніх батьків або офіційних опікунів. Більшість агентів «Гардіан Україна» працюють у межах звичайного робочого графіку, проте для екстрених випадків доступна цілодобова служба підтримки. Також передбачено можливість замовлення зворотного дзвінка для зручного зв'язку з компанією.

З початком повномасштабної війни компанія «Гардіан» зосередила свою діяльність на забезпеченні безперебійної підтримки клієнтів. У перші місяці конфлікту компанія вжила всіх необхідних заходів для збереження якості обслуговування та своєчасності виплат. До кінця 2022 року більшість

працівників (приблизно 90%) повернулися до виконання обов'язків, що дало змогу відновити стабільну роботу. Упродовж 2023 року компанія активно розширювала команду та адаптувала бізнес-процеси до нових економічних умов. Завдяки цьому «Гардіан» залишалася надійним партнером для клієнтів навіть у складні періоди.

Страхова компанія «Гардіан» вирізняється такими ключовими перевагами:

- широка мережа філій та агентів, що охоплює всю територію України, забезпечуючи доступність послуг у будь-якому регіоні;
- партнерство з провідними світовими компаніями у сфері перестрахування, що гарантує додаткову фінансову надійність;
- команда кваліфікованих фахівців із великим досвідом у сфері страхування, які добре орієнтуються в потребах клієнтів; оперативне врегулювання страхових подій: за полісами КАСКО компенсації виплачуються впродовж 5–7 днів, а за автоцивілкою – 80% випадків закриваються до 35 днів після ДТП;
- індивідуальний підхід до кожного клієнта та здатність гнучко вирішувати спірні питання;
- надійна система асистансу, що забезпечує підтримку в критичних ситуаціях;
- працюючий у режимі 24/7 контакт-центр, що дозволяє клієнтам отримати допомогу в будь-який час.

2.2. Аналіз фінансового стану страхової компанії «Гардіан»

Аналіз фінансового стану страхової компанії «Гардіан» є важливим інструментом для оцінки її стабільності, ефективності діяльності та здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами. Дослідження ключових фінансових

показників дозволяє виявити динаміку розвитку компанії, ефективність використання ресурсів, рівень прибутковості та ризиків. Оцінка фінансової стійкості також допомагає зрозуміти, наскільки успішно «Гардіан» адаптується до змін ринкового середовища та викликів, пов'язаних із соціально-економічною ситуацією в країні.

Компанія "Гардіан" пропонує гнучкі умови страхування, індивідуальний підхід до клієнтів та швидке врегулювання страхових випадків, що робить її надійним партнером у сфері страхових послуг.

Загальні показники активів страхової компанії «Гардіан» за 2022-2024 роки представлені на рисунку 2.1, а фінансова звітність страхової компанії «Гардіан» подана у додатках А, Б, В.

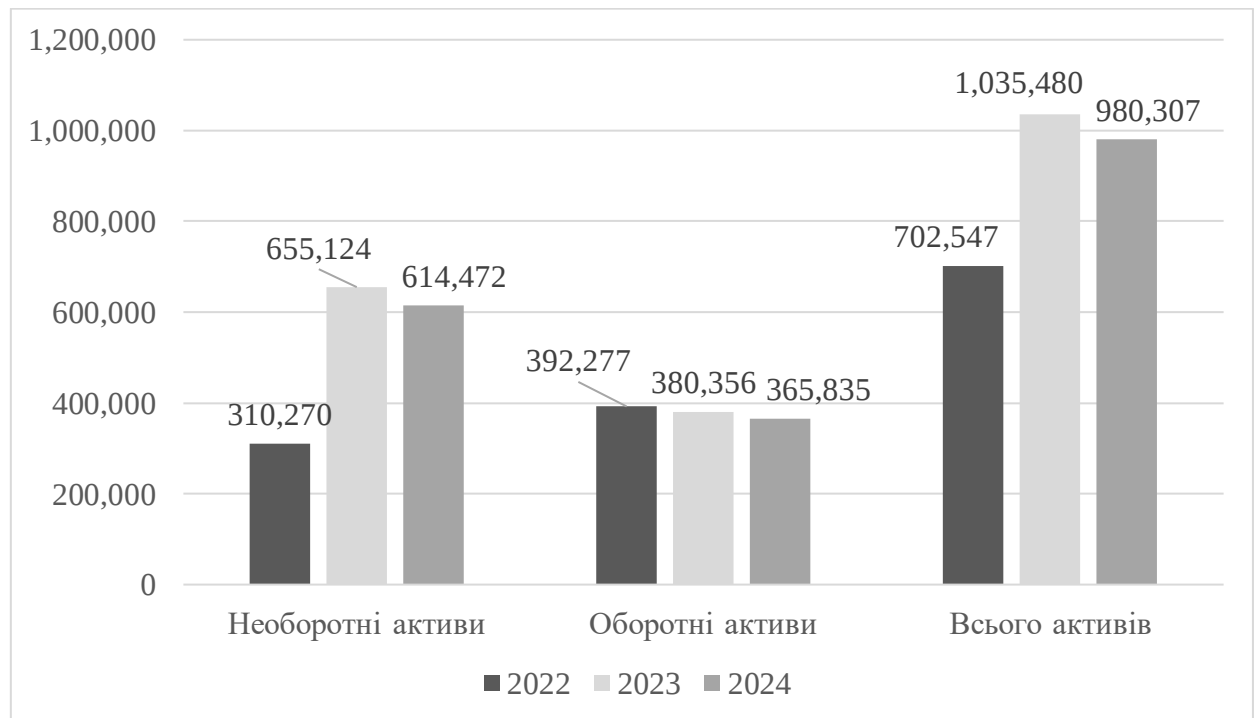

Рис. 2.1. Динаміка активів страхової компанії «Гардіан» у 2022-2024 роках, тис. грн.

Аналіз структури активів страхової компанії «Гардіан» за 2022–2024 роки свідчить про помітні зміни у складі та динаміці активів. Зокрема, необоротні активи зросли з 310 270 тис. грн у 2022 році до 614 472 тис. грн у 2024 році, що демонструє приріст на 304 202 тис. грн. Така динаміка може свідчити про

інвестування компанії у довгострокові активи, наприклад, у розвиток інфраструктури, ІТ-систем чи обладнання, що покращує стабільність і перспективність її діяльності.

Водночас оборотні активи зменшилися з 392 277 тис. грн у 2022 році до 365 835 тис. грн у 2024 році, тобто скоротилися на 26 442 тис. грн. Зниження оборотних активів може бути пов'язане із більш ефективним використанням обігових коштів або переорієнтацією фінансів на довгострокові інвестиції. Незмінність показника необоротних активів, утримуваних для продажу, свідчить про відсутність планів щодо вибуття значущих ресурсів.

Загальний обсяг активів компанії збільшився на 277 760 тис. грн і у 2024 році становив 980 307 тис. грн, що підтверджує стабільний розвиток фінансової бази. Такий ріст може розглядатись як позитивний сигнал для інвесторів і клієнтів, адже свідчить про фінансову надійність та зростання економічного потенціалу страхової компанії «Гардіан».

Аналіз динаміки пасивів страхової компанії «Гардін» протягом 2022-2024 років подано на рисунку 2.2.

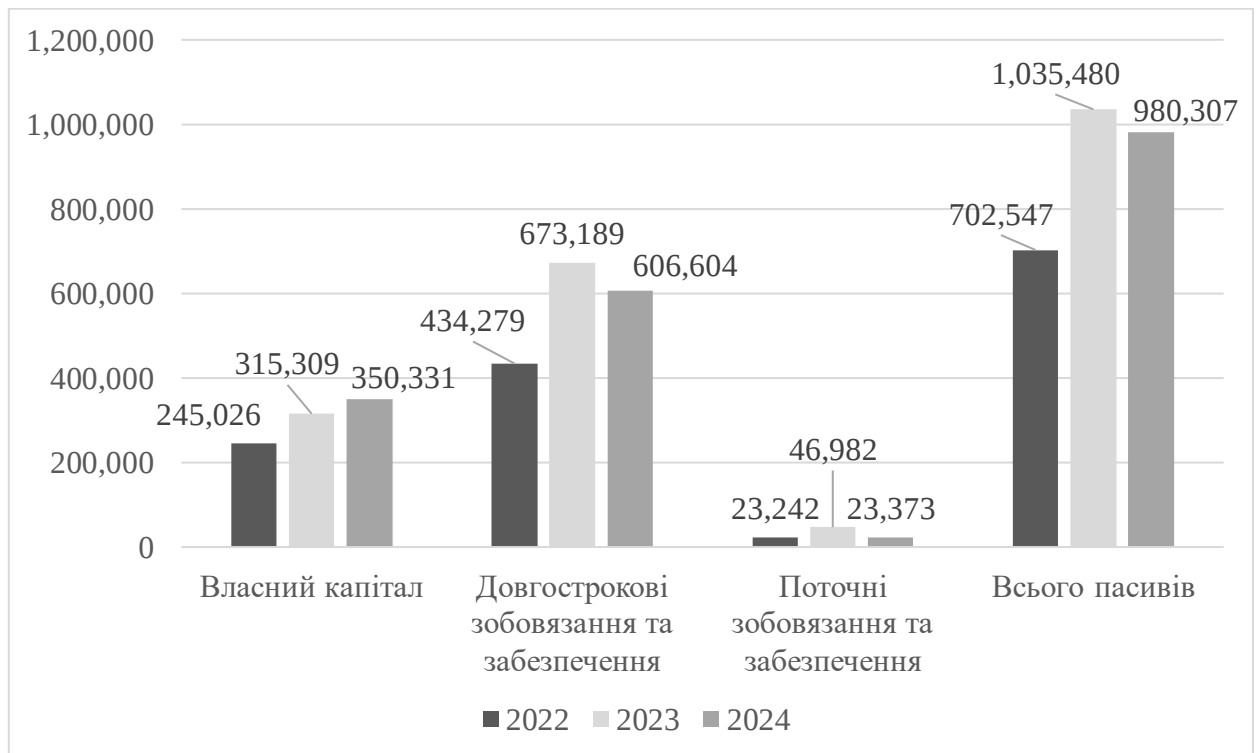

Рис. 2.2. Динаміка пасивів страхової компанії «Гардіан» у 2022-2024 роках, тис. грн.

Аналіз структури пасивів страхової компанії «Гардіан» за період 2022–2024 років свідчить про зростання власного капіталу та динамічні зміни в зобов'язаннях. Зокрема, обсяг власного капіталу збільшився з 245 026 тис. грн у 2022 році до 350 331 тис. грн у 2024 році, що демонструє позитивну тенденцію і свідчить про посилення фінансової самостійності компанії.

Що стосується довгострокових зобов'язань та забезпечень, їхній обсяг за аналізований період також зростав, але з піком у 2023 році. Якщо у 2022 році сума таких зобов'язань становила 434 279 тис. грн, то у 2023 році — вже 673 189 тис. грн, а у 2024 році трохи знизилась до 606 604 тис. грн. Така зміна може свідчити про часткове погашення заборгованості або реструктуризацію боргу.

Поточні зобов'язання компанії залишались відносно стабільними — у 2022 році їх сума становила 23 242 тис. грн, у 2023 році спостерігалось зростання до 46 982 тис. грн, але вже у 2024 році вона знову зменшилась до 23 373 тис. грн.

Проаналізуємо динаміку фінансових результатів діяльності страхової компанії «Гардіан» за 2022-2024 роки (рисунок 2.3).

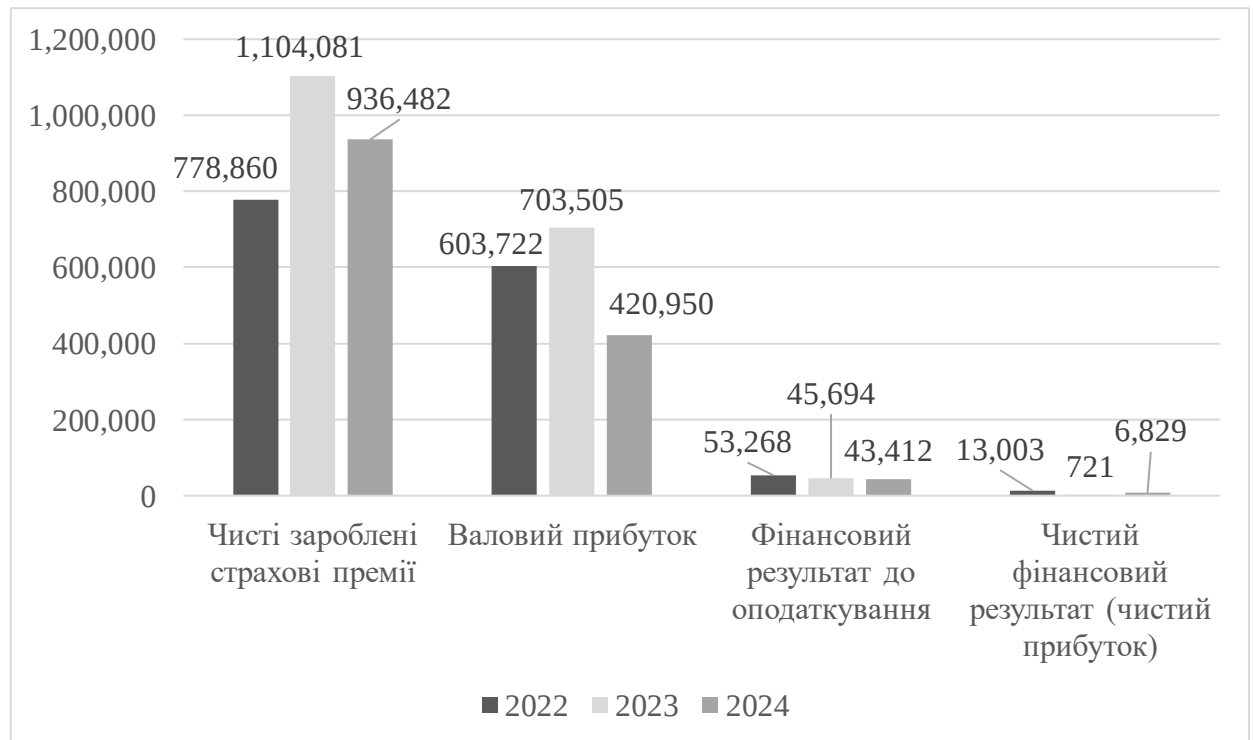

Рис. 2.3. Динаміка фінансових результатів діяльності страхової компанії «Гардіан» за 2022-2024 роки, тис. грн.

Фінансові результати страхової компанії «Гардіан» за 2022–2024 роки демонструють змішані тенденції. Незважаючи на зростання чистих зароблених страхових премій на 157 622 тис. грн, що свідчить про посилення активності на страховому ринку, спостерігається суттєве зниження валового прибутку — на 182 772 тис. грн, що може бути зумовлено зростанням витрат на виплати або операційні витрати. Також зменшився фінансовий результат до оподаткування на 9 856 тис. грн, а чистий прибуток скоротився з 13 003 тис. грн до 6 829 тис. грн, що вказує на зниження ефективності діяльності компанії у 2024 році порівняно з 2022 роком.

Аналіз операційних витрат страхової компанії «Гардіан» протягом 2023-2024 років подано на рисунку 2.4.

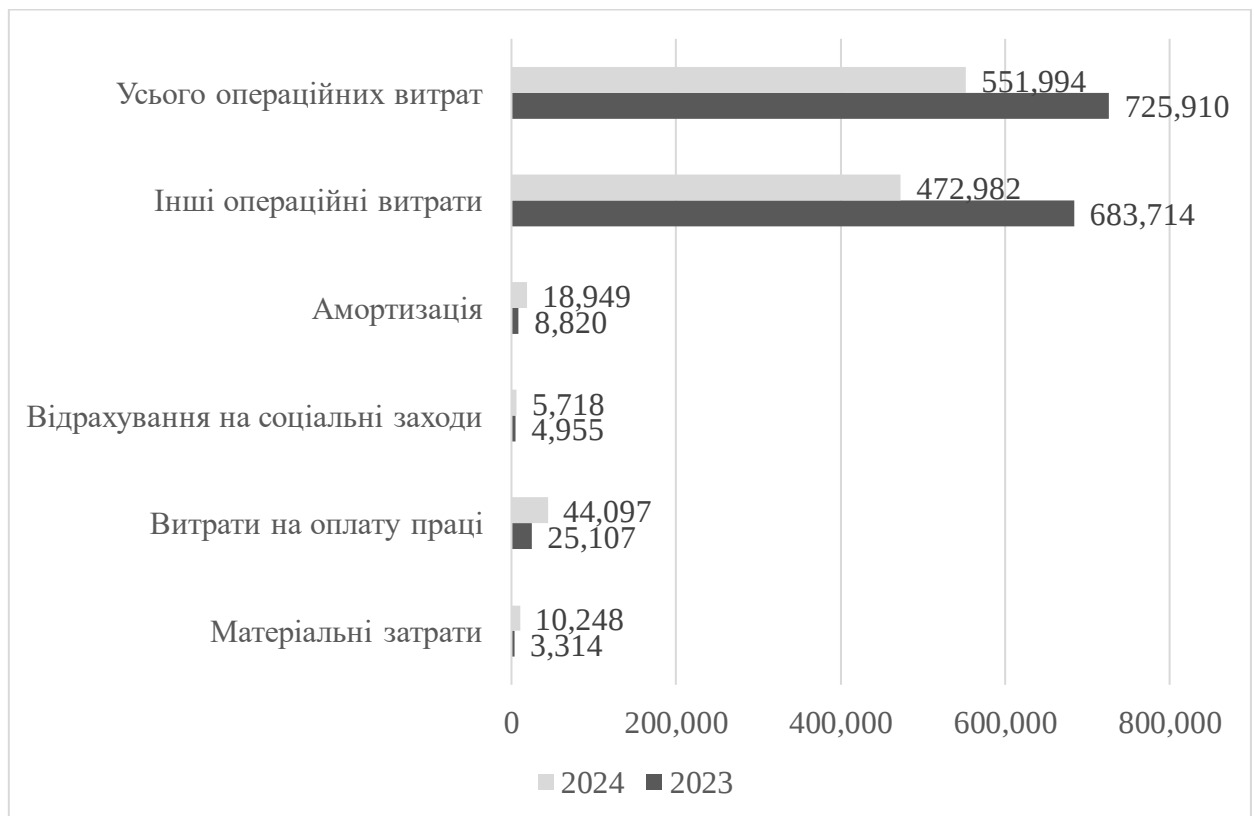

Рис. 2.4. Динаміка операційних витрат страхової компанії «Гардіан» протягом 2023-2024 років, тис грн.

У 2024 році операційні витрати страхової компанії «Гардіан» зменшилися на 173 916 тис. грн порівняно з 2023 роком, що свідчить про оптимізацію витрат. Найбільше скорочення спостерігається за статтею "Інші операційні витрати" — на понад 210 млн грн. Водночас зросли витрати на оплату праці (на 18 990 тис. грн), матеріальні затрати і амортизація, що може свідчити про оновлення основних засобів і підвищення оплати праці персоналу. Загалом структура витрат змінилася у бік більшої частки прямих витрат на персонал та амортизацію.

2.3. Оцінка ефективності управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан»

Оцінка ефективності управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан», що є важливим показником її фінансової стійкості та здатності забезпечувати безперервність страхових виплат. Дослідження динаміки власного капіталу, співвідношення із зобов'язаннями та загальними активами дозволяє визначити рівень фінансової автономії компанії, а також ефективність використання внутрішніх ресурсів для забезпечення розвитку та виконання зобов'язань перед клієнтами. Дослідимо динаміку власного капіталу страхової компанії «Гардіан» у 2022-2024 роках (рисунок 2.5).

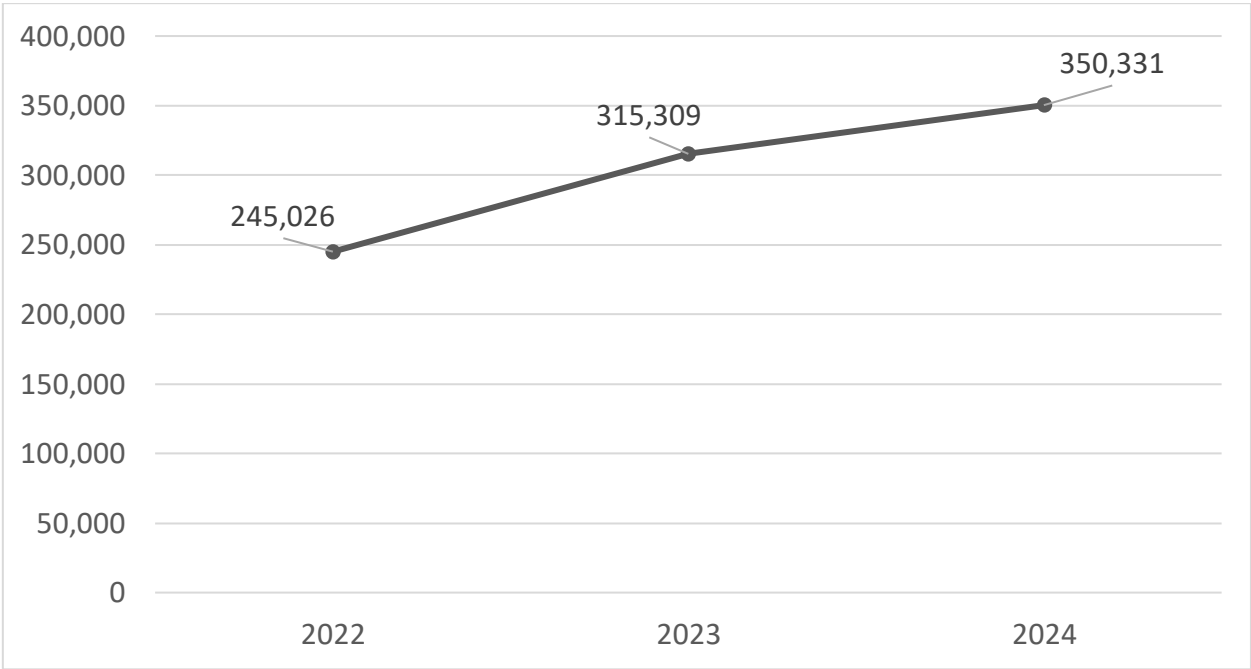

Рис. 2.4. Динаміка операційних витрат страхової компанії «Гардіан» протягом 2023-2024 років

Упродовж 2022–2024 років власний капітал страхової компанії «Гардіан» демонструє стабільне зростання. Якщо у 2022 році він становив 245 026 тис. грн, то вже у 2023 році зріс до 315 309 тис. грн, а у 2024 — до 350 331 тис. грн. Загальне збільшення за аналізований період склало 105 305 тис. грн, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості компанії, підвищення її інвестиційної привабливості та ефективності управління власними ресурсами.

Дослідимо структуру власного капіталу страхової компанії «Гардіан» протягом 2022-2024 років (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Структура власного капіталу страхової компанії «Гардіан» протягом 2022-2024 років, тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024-2022 роки
Зареєстрований пайовий капітал	100 000	100 000	100 000	0
Капітал у дооцінках	99 833	169 395	183 665	83 832
Нерозподілений прибуток	45 193	45 914	66 666	21 473

У період з 2022 по 2024 рік структура власного капіталу страхової компанії «Гардіан» зазнала позитивних змін, хоча зареєстрований пайовий капітал залишався незмінним на рівні 100 000 тис. грн. Найбільш помітне зростання спостерігається у статті «Капітал у дооцінках» — із 99 833 тис. грн у 2022 році до 183 665 тис. грн у 2024 році, що свідчить про перегляд вартості активів та зростання їх ринкової цінності. Крім того, нерозподілений прибуток також зріс на 21 473 тис. грн, досягнувши 66 666 тис. грн, що може вказувати на ефективне використання прибутку та позитивні фінансові результати діяльності компанії. Загалом, ці зміни свідчать про посилення фінансової бази компанії та нарощування внутрішніх джерел фінансування.

Статутний капітал страхової компанії «Гардіан» протягом 2022–2024 років залишався на стабільному рівні — 100 000 тис. грн. Така сталість пояснюється об'єктивними зовнішніми обставинами, зокрема впливом воєнного стану в Україні. У період нестабільності, спричиненої повномасштабною війною, більшість компаній уникають змін у структурі статутного капіталу, оскільки такі дії потребують додаткових фінансових ресурсів, юридичних процедур і погодження з учасниками або акціонерами. В умовах невизначеності компанії зосереджуються переважно на збереженні ліквідності, підтриманні операційної діяльності та мінімізації ризиків, а не на капіталовкладеннях чи реструктуризації капіталу. Таким чином, незмінність статутного капіталу є результатом виваженої стратегії збереження стабільності в складних економічних умовах. Основними акціонерами (власниками) страхової компанії «Гардіан» подані у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структура акціонерів (власників) страхової компанії «Гардіан»

Власники	Частка в статутному капіталі (%)	Розмір частки у статутному капіталі (грн.)
Скиба С.А	49,998	49 998 000

Берлін В.М	24,5	24 500 000
Домбровська Т.М.	9	9 000 000
Шумовська Н.В.	9	9 000 000
Меріхов В.І.	7,505	7 502 000

У 2022 та 2024 роках компанія мала досить стійке фінансове становище з коефіцієнтом автономії понад 35% (рисунок 2.5), що свідчить про високу фінансову незалежність. У 2023 році цей показник дещо знизився, що могло бути пов'язано зі зростанням зобов'язань, однак уже в 2024 році ситуація стабілізувалася. Коефіцієнт фінансової залежності демонструє, що найбільш критичний рівень навантаження зобов'язань був у 2023 році, але компанія поступово повертається до більш збалансованої структури капіталу.

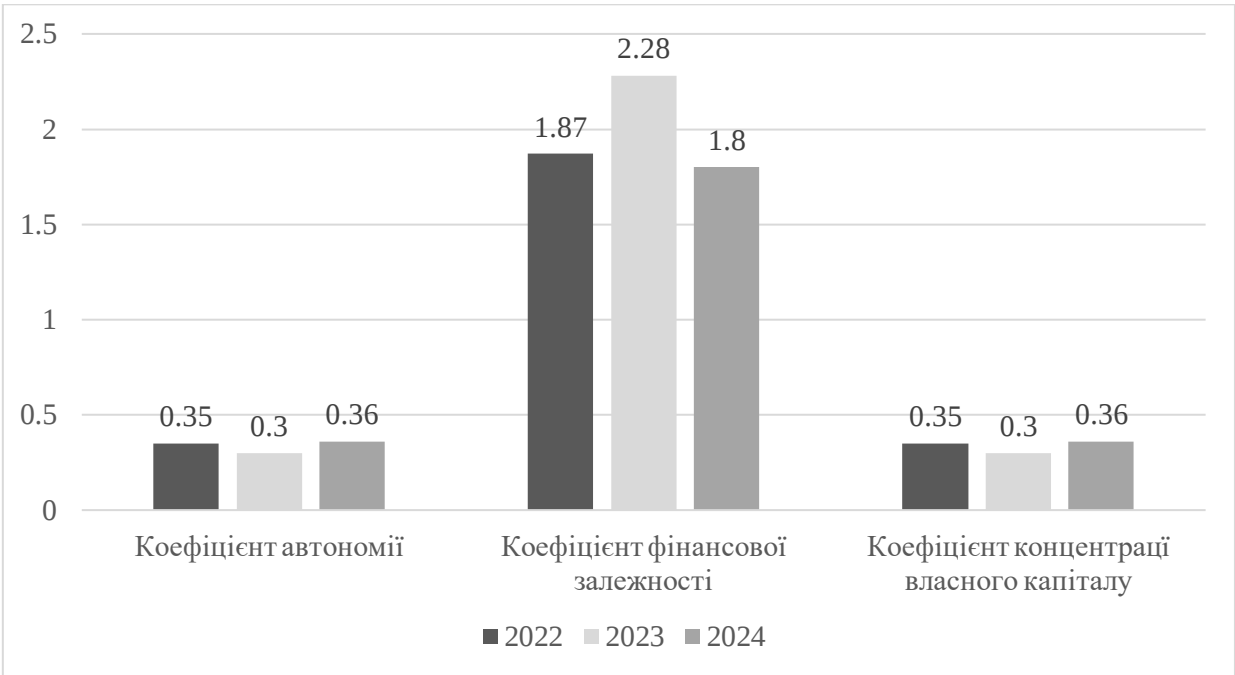

Рис. 2.5. Показники ефективності управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан» у 2022-2024 роках

Ефективність управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан» демонструє позитивну динаміку протягом 2022–2024 років. За цей період обсяг власного капіталу зріс із 245 026 тис. грн до 350 331 тис. грн, що свідчить про

зростання фінансової стійкості компанії. Основними джерелами збільшення стали дооцінка активів та нарощення нерозподіленого прибутку. Незважаючи на складну економічну ситуацію в країні, компанії вдалося не лише зберегти стабільність, а й посилити капітальну базу, що є свідченням ефективної фінансової політики та відповідального управління ресурсами.

Такий результат свідчить про здатність компанії адаптуватися до змін зовнішнього середовища та ефективно використовувати внутрішні резерви. Зростання власного капіталу також покращує інвестиційну привабливість «Гардіан» та зміцнює довіру з боку клієнтів і партнерів. Подальше удосконалення механізмів управління капіталом сприятиме підвищенню конкурентоспроможності компанії на страховому ринку.

2.4. Визначення напрямів покращення управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан»

Удосконалення системи управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан» є надзвичайно важливим чинником забезпечення її довгострокової фінансової стабільності та конкурентоспроможності. Ефективне управління цим ресурсом дозволяє оперативно реагувати на зміни ринку, оптимізувати структуру капіталу, знижувати залежність від зовнішніх запозичень і формувати необхідні резерви для покриття страхових зобов'язань. У сучасних умовах, коли компанії змушені працювати в умовах підвищених ризиків, зокрема через війну та нестабільність економіки, вдосконалена система управління власним капіталом сприяє підвищенню довіри клієнтів і партнерів, а також зміцненню позицій компанії на страховому ринку.

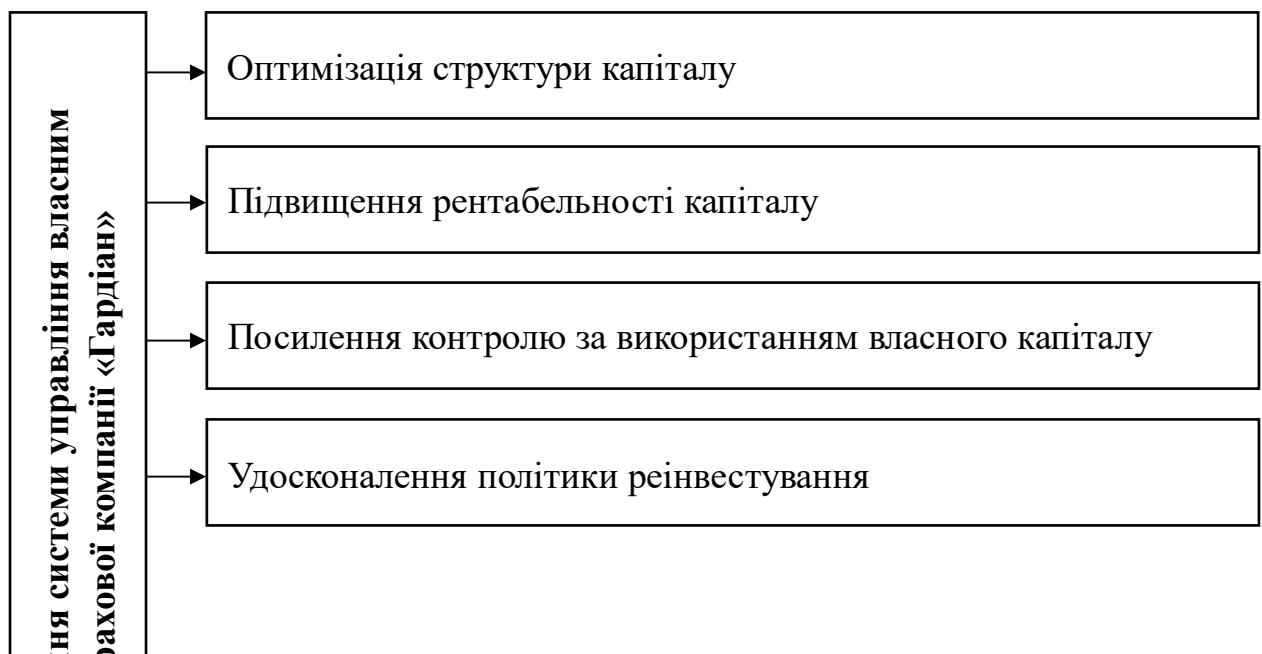
Оскільки протягом проаналізованого періоду страхова компанія «Гардіан» не збільшувала розмір статутного капіталу, доцільно провести розрахунок його збільшення від 5-25 % та визначити як зросте розмір власного капіталу (таблиця 2.4).

Прогнозовані показники зростання статутного та власного капіталу страхової компанії «Гардіан»

Відсоток збільшення статутного капіталу (%)	Збільшення статутного капіталу (грн)	Збільшення власного капіталу (грн)
5%	105000000	367 847 550
10%	110000000	385 364 100
15%	115000000	402 880 650
20%	120000000	420 397 200
25%	125000000	437 913 750

Прогнозні розрахунки демонструють, що із зростанням статутного капіталу страхової компанії «Гардіан» від 5% до 25% відбувається поступове й пропорційне збільшення загального обсягу власного капіталу. Наприклад, при зростанні статутного капіталу до 125 млн грн (тобто на 25%), загальний власний капітал прогнозується на рівні понад 437 млн грн. Це свідчить про позитивний вплив додаткових капіталовкладень на фінансову стійкість компанії та створює основу для розширення її діяльності й зростання ринкової частки.

Також варто використати наступні напрями покращення системи управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан» (рисунк 2.6).

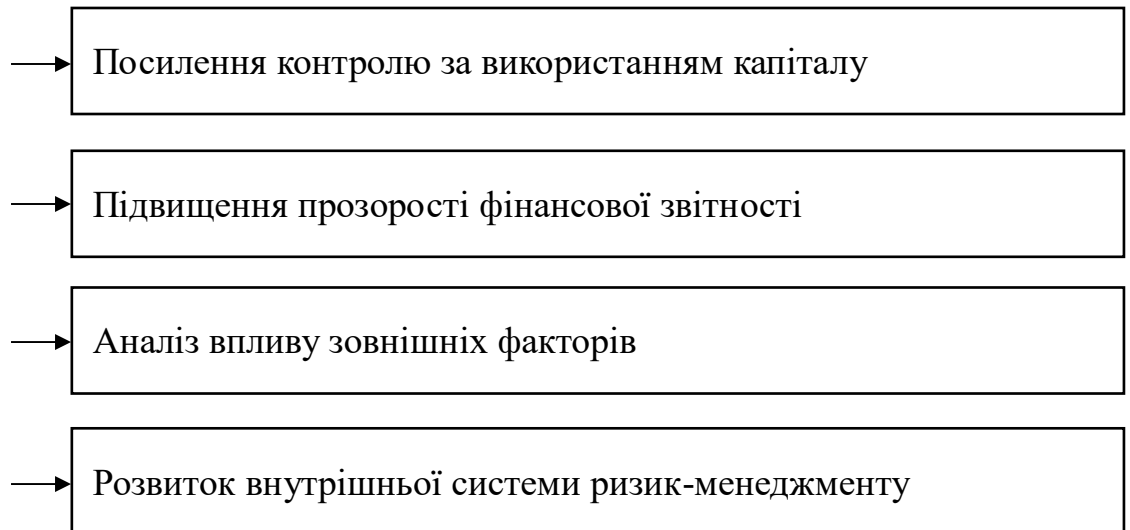

Рис. 2.6. Напрями покращення системи управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан» (власна розробка автора)

Оптимізація структури власного капіталу страхової компанії «Гардіан» є ключовим напрямом підвищення фінансової стабільності та ефективності діяльності. Вона передбачає раціональне співвідношення між статутним капіталом, дооцінками активів і нерозподіленим прибутком з метою забезпечення максимальної прибутковості при мінімальному рівні ризику. Збалансована структура капіталу дозволяє компанії гнучко реагувати на ринкові зміни, знижувати залежність від зовнішніх джерел фінансування та підтримувати високий рівень платоспроможності. Завдяки оптимізації можна досягти більш ефективного управління фінансовими ресурсами, що сприятиме стабільному розвитку компанії навіть в умовах економічної нестабільності.

Підвищення рентабельності власного капіталу страхової компанії «Гардіан» можна реалізувати через такі ключові напрями:

1. Інвестування у прибуткові фінансові інструменти – спрямування частини прибутку на облігації, депозити або інші надійні активи, що забезпечують стабільний дохід за мінімального ризику.
2. Фінансування перспективних проєктів – використання прибутку для інвестування у розвиток нових страхових продуктів або цифрових сервісів, що дозволяють залучати нових клієнтів і збільшувати обсяги продажів.

3. Оптимізація витрат – підвищення ефективності внутрішніх процесів компанії з метою зменшення операційних витрат, що позитивно впливає на загальний рівень прибутковості.
4. Реінвестування прибутку в розширення діяльності – відкриття нових регіональних представництв, розвиток партнерських програм і агентської мережі, що сприяє збільшенню страхових премій і, відповідно, прибутку.
5. Зміцнення капітальної бази – часткове спрямування прибутку на збільшення резервів і власного капіталу, що покращує фінансову стійкість компанії в довгостроковій перспективі.

Удосконалення політики реінвестування для страхової компанії «Гардіан» передбачає раціональний розподіл частини прибутку на стратегічні напрями розвитку, що сприяють довгостроковому зростанню вартості компанії. Це включає інвестування у вдосконалення цифрових технологій, розробку нових страхових продуктів, підвищення кваліфікації персоналу та розширення регіональної присутності. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити конкурентоспроможність компанії на ринку, а й стабільно нарощувати власний капітал без залучення зовнішніх джерел фінансування. Ефективна політика реінвестування є ключовим фактором підтримки фінансової стійкості та прибутковості в умовах економічної нестабільності.

Посилення контролю за використанням капіталу є важливим елементом ефективного фінансового управління страхової компанії «Гардіан». Це передбачає запровадження чіткої системи моніторингу та оцінки доцільності витрат, а також підвищення прозорості у використанні власних ресурсів. Контроль дозволяє своєчасно виявляти неефективні напрями фінансування, зменшувати ризики зловживань і втрат, а також оптимізувати розподіл капіталу між ключовими напрямками діяльності. Завдяки цьому компанія здатна зберігати фінансову дисципліну, підвищувати дохідність власного капіталу та зміцнювати довіру з боку інвесторів і страхувальників.

Підвищення прозорості фінансової звітності є ключовим чинником зміцнення довіри до страхової компанії «Гардіан» з боку інвесторів, партнерів і клієнтів. Основні напрями реалізації цього процесу можна виділити в таких підпунктах:

- запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) забезпечує єдність підходів до обліку, спрощує порівняння результатів із міжнародними компаніями та підвищує інформативність фінансових звітів;
- регулярне оприлюднення фінансових показників передбачає публікацію квартальних і річних звітів, які доступні для зацікавлених сторін, що сприяє відкритості діяльності компанії;
- аудит незалежними експертами, проведення перевірок фінансової звітності авторитетними аудиторами підтверджує достовірність фінансової інформації та мінімізує ризик помилок чи спотворень;
- цифровізація облікових процесів, використання сучасних програмних рішень сприяє підвищенню точності обліку та своєчасному оновленню фінансових даних;
- підвищення кваліфікації фінансових фахівців - навчання персоналу новим вимогам до звітності й обліку підвищує рівень професійної відповідальності та якість підготовки фінансових документів.

Висновки до другого розділу

Страхова компанія «Гардіан» продемонструвала стабільну діяльність упродовж 2022–2024 років, незважаючи на складну економічну ситуацію в країні. Компанія зберегла позиції на ринку, активно розвивала свої страхові продукти, підтримувала клієнтів і забезпечувала високий рівень сервісу. Одним із важливих досягнень стало збереження довіри клієнтів і партнерів,

що підтверджується стійкою фінансовою динамікою та розширенням регіональної мережі.

Ключові фінансові показники свідчать про ефективне управління ресурсами. Зокрема, загальний обсяг активів у 2024 році сягнув 980 307 тис. грн, що на 277 760 тис. грн більше, ніж у 2022 році. Обсяг власного капіталу зріс із 245 026 тис. грн до 350 331 тис. грн, що підтверджує зростання фінансової стійкості та здатність компанії формувати внутрішні джерела фінансування. Збільшення капіталу у дооцінках та нарощення нерозподіленого прибутку стали основними факторами зміцнення капітальної бази.

Для подальшого вдосконалення управління власним капіталом «Гардіану» доцільно спрямувати зусилля на оптимізацію його структури, посилення контролю за використанням ресурсів, удосконалення політики реінвестування та підвищення прозорості фінансової звітності. Реалізація цих напрямів дозволить не лише покращити показники ефективності капіталу, а й забезпечити довгострокову конкурентоспроможність компанії на страховому ринку України.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного в кваліфікаційній роботі дослідження теоретичних та практичних аспектів управління власним капіталом страхової компанії «Гардіан» можна зробити наступні висновки:

1. Власний капітал страхової компанії є важливим джерелом фінансування, що відображає сукупність ресурсів, які залишаються в розпорядженні підприємства після покриття усіх зобов'язань. Він формує фінансову основу для розвитку, забезпечення платоспроможності та стабільності компанії. Структура власного капіталу включає зареєстрований статутний капітал, капітал у дооцінках, а також нерозподілений прибуток, які разом забезпечують фінансову стійкість і автономність компанії від зовнішніх джерел.
2. Аналіз діяльності страхової компанії «Гардіан» за період 2022–2024 років засвідчив стабільність її функціонування в умовах економічної турбулентності. Компанія змогла не лише втримати свої позиції на ринку, а й продовжити розвиток, зберігаючи якість страхових послуг і підтримку клієнтів. Це стало можливим завдяки професійному

підходу до управління активами, відповідальній політиці щодо витрат та системному підходу до нарощування капіталу.

3. За звітний період спостерігається позитивна динаміка приросту власного капіталу: з 245 026 тис. грн у 2022 році до 350 331 тис. грн у 2024 році. Основні джерела приросту – це дооцінка активів та збільшення нерозподіленого прибутку. Утримання статутного капіталу на рівні 100 млн грн протягом трьох років, попри війну, є свідченням зваженого підходу компанії до капітальних рішень у період невизначеності. Компанія обрала стратегію зміцнення фінансової бази через внутрішні резерви замість додаткових вкладень.
4. Поряд з цим, аналіз операційних витрат і фінансових результатів вказує на необхідність подальшого вдосконалення системи управління капіталом. Зокрема, слід звернути увагу на підвищення ефективності використання наявних коштів, спрямування прибутку на високорентабельні проєкти, а також удосконалення механізмів реінвестування. Це дозволить не лише підвищити прибутковість, а й зміцнити конкурентні переваги компанії в довгостроковій перспективі.
5. Напрямами покращення управління власним капіталом є оптимізація його структури, удосконалення політики реінвестування, запровадження ефективного контролю за використанням фінансових ресурсів, а також підвищення прозорості фінансової звітності. Усі ці заходи сприятимуть посиленню довіри з боку інвесторів, партнерів і клієнтів, а також забезпечать сталий розвиток компанії навіть в умовах зовнішніх викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / За ред. Ф.Ф. Бутинця ; 8-е вид., доповнене і перероб. Житомир : Рута, 2014. 912 с.
2. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства: підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Київ : Либідь, 2012. 384 с.
3. Буряк Л. Д. Фінанси підприємств: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. Д. Буряк, Є. В. Вакуленко, А. П. Куліш та ін. Київ: КНЕУ, 2013. 165 с.
4. Вівчарок О. Й., Саварин В.М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Випуск 19.5. С. 146—150.
5. Вяткін П. С. Фактори забезпечення потреб в ресурсах сільськогосподарських підприємств. *Економічний простір: збірник наукових праць*. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2012. № 60. С. 176 – 181.

6. Горбатенко А.А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні. *Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди*. 2011. Випуск 15/1. С. 195—201.
7. Гриньова В. М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: навчальний посібник. 2-ге вид., перероблене і доповнене. Київ: Знання-Прес, 2015. 424 с.
8. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 488 с.
9. Грідчіна М. В. Управління фінансами акціонерних товариств: навчальний посібник. Київ : А.С.К., 2014. 380 с.
10. Деркач Т. В. Збільшення статутного капіталу ТОВ: додаткові внески та штрафні санкції. *Бухгалтерія*. 2018. № 35. 74 с.
11. Івченко Л. В., Удовик Н. Л. Власний капітал: джерела формування та функції. *Молодий вчений: Економічні науки*. 2016. № 1 (28). Частина 1. С. 55-59.
12. Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 15. Ч. 1. С. 146–148.
13. Костюнік О. В., Кащук О. П. Обліково-аналітичні аспекти стратегічного управління власним капіталом підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 17. С. 54–57.
14. Ксьондз С.М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 4. С. 131—134.
15. Лайко П. А., Вних М.В. Фінанси підприємств: підручник для студентів вузів. Київ: Знання України, 2014. 428 с.
16. Любар О.О., Болахівська В. В., Сімаков О. О. Власний капітал та його вплив на розвиток вітчизняної науки. *Економіка та суспільство*. 2019. № 20. С.145-151.

17. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: підручник для студентів вищих закладів освіти; 2е вид., виправ. і доп. Львів : Магнолія Плюс, 2016. 367 с.
18. Пазинич В. І., Шулешко А. В. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 408 с.
19. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 16–23
20. Сіліна І.В., Хацер М.В. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка та держава*. 2015. № 11. С. 85—88.
21. Скриньковський Р. М. Діагностика використання трудових, матеріальних, фінансових та енергетичних ресурсів підприємства як інструмент управління елементами його виробничо-господарської діяльності. *Проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 249-254.
22. Страхова компанія «Гардіан». Офіційний сайт. URL: <https://grdn.com.ua/>
23. Трегубов О. С. Економіка підприємства: навчальний посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 228 с.
24. Трусова Н. В., Терещенко М. А. Фінансовий аналіз підприємства: методика та практика: навчальний посібник. 2-ге вид. Мелітополь : Мелітопольська міська друкарня, 2019. 272 с.
25. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. редак-цією д-ра екон. наук І. О. Школьник та канд. екон. наук В. М. Кремень [І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.]. Суми, 2014. 427 с.
26. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. Київ : ЦУЛ, 2012. 496 с.
27. Хмелевська А.В., Незборецька Г.М. Власний капітал за атрибутами об'єкту бухгалтерського обліку. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 2. С. 192–194.
28. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів ВНЗ. 4 -те вид. К. : Каравела, 2013. 584 с.

29. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.
30. Шевченко Н. В, Пушак Я. Я. Управління операційною стратегією підприємства як складова забезпечення його безпеки та прибутковості: теоретичний аспект *Вісник економічної науки України*. 2024. № 2 (47). С.83-88
31. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К. : Знання, 2016. 439 с.
32. Шура Н.О., Шатило М.В. Європейський погляд на категорію "власний капітал" підприємства та його складові. *Агросвіт*. 2015. №7. С. 50—54.
33. Щербань О. Д. Струкова М.О. Визначення категорії «власний капітал підприємства». *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 736-739.
34. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія. Львів : Видавництво "Каменярь", 2018. 176 с.

